

RAZISKOVANJE V ZDRAVSTVENI NEGI – ORODJE ZA AKCIJO

Kaj je raziskovanje v zdravstveni negi

Prizadevanja za kakovostno in tudi cenovno sprejemljivo zdravstveno oskrbo so v ospredje pripeljala raziskovanje v zdravstveni negi. Raziskovanje v zdravstveni negi je sistematično preučevanje, katerega cilj je povečati znanje medicinskih sester v dobro posameznika in skupnosti. Odvija se na vseh področjih zdravja, na katerih delujejo medicinske sestre: promocija zdravja, preprečevanje bolezni, skrb za ljudi v vseh fazah zdravja in bolezni ter rehabilitacije ter pomoč umirajočim. Medicinske sestre pri raziskovanju uporabljajo znanstveni pristop in tako povečujejo svoje znanje, iščejo odgovore na vprašanja in rešujejo probleme.

Zakaj raziskovanje v zdravstveni negi

Praksa, ki temelji na raziskovanju, je znak kakovosti profesionalne zdravstvene nege. Raziskovanje v zdravstveni negi je potrebno za razvoj novih spoznanj, evalvacijo obstoječe prakse in služb ter za oblikovanje prakse, raziskovalnega dela in menedžmenta v zdravstveni negi. Raziskovanje v zdravstveni negi je učinkovit način iskanja odgovorov na vprašanja, odkrivanja boljših načinov preprečevanja bolezni in učinkovitejših oblik zdravstvene nege in rehabilitacije ljudi različnih starosti v različnih okoljih.

Glavni cilj raziskovanja so boljši rezultati zdravstvene nege na podlagi poglobljanja znanja ter izboljšav v praktičnem delu. Vse to vpliva tudi na zdravstveno politiko. Na ta način raziskovanje bogati praktično delo, njegovi rezultati pa vplivajo na zdravstveno nego samo ter tudi na zdravstvo in zdravstveno politiko v celoti.

Prioritete raziskovanja v zdravstveni negi

Mednarodni svet medicinskih sester je določil prioritete raziskovanja v zdravstveni negi na dveh obsežnih področjih: **zdravje in bolezen** ter **izvajanje zdravstvene nege**.

Zdravje in bolezen. Zdravstvena nega se v zdravju in boleznih osrediča na področja, ki obsegajo promocijo zdravja, preprečevanje bolezni, obvladovanje simptomov bolezni, življenje s kronično boleznijo in izboljševanje kakovosti življenja; skrb za kliente, ki se soočajo s spremembo svojega zdravja in bolezni; ugotavljanje in spremljanje zdravstvenih motenj; zdravstvena nega in merjenje njenih rezultatov.

Priročena področja raziskovanja v zdravstveni negi, povezana z zdravjem in boleznijo, so okužba z virusom HIV in aids ter druge spolno prenosljive bolezni, kronične bolezni, obvladovanje infekcij, zdravje žensk in duševno zdravje.

Izvajanje zdravstvene nege. Prioritete raziskovanja v zdravstveni negi na področju izvajanja le-te se osredičajo na kakovost in sprejemljivost stroškov zdravstvene nege, zdravstveno nego v skupnosti in reforme zdrav-

stva. Področja raziskovanja v zdravstveni negi so naslednja: vpliv intervencij zdravstvene nege na izid zdravljenja, na razvidnosti utemeljena praksa zdravstvene nege, primarno zdravstvo, zdravstvena nega na domu, kakovost delovnih pogojev, v katerih delajo medicinske sestre, zadovoljstvo medicinskih sester z delom, vpliv reform na zdravstveno politiko, evalvacija programskega planiranja, vpliv na enako dostopnost do zdravstvene nege za vse, učinkovitost zdravstvene nege in financiranje zdravstva.

Strategije raziskovanja v zdravstveni negi

Strategije raziskovanja v zdravstveni negi morajo podpirati mednarodni razvoj na tem področju ter graditi in vzdrževati temelje znanja za prakso zdravstvene nege. Strategije Mednarodnega sveta medicinskih sester so načrtovane tako, da spodbujajo raziskovanje v zdravstveni negi na mednarodni ravni, njihovi cilji pa so opisani spodaj:

- Podpora in spodbuda nacionalnim združenjem medicinskih sester pri raziskovanju v zdravstveni negi z razvojem protokolov raziskovanja, s podporo raziskovanju in s svetovanjem, z bazami podatkov s področja zdravstvene nege, izobraževanjem za raziskovanje v zdravstveni negi in spodbujanjem sodelovanja na tem področju.
- Tesno sodelovanje s Svetovno zdravstveno organizacijo, nevladnimi organizacijami in drugimi, kar omogoča mednarodno preglednost protokolov raziskovanja v zdravstveni negi in razvidne prioritete; lobiranje za uvrstitev raziskav v programe ustreznih raziskovalnih organizacij in teles.
- Vzpostavljanje in vzdrževanje mreže medicinskih sester – raziskovalk v zdravstveni negi, ki bodo sledile mednarodno uveljavljenim protokolom v raziskovanju na tem področju in jih uveljavljale v zdravstvu in izvajanju zdravstvene nege.
- Razvoj in promocija uporabe interneta, ki omogoča mednarodno komunikacijo med medicinskimi sestrami – raziskovalkami ter dostop do mednarodne raziskovalne sfere na tem področju.
- Omogočanje medicinskim sestram – raziskovalkam, da svoja spoznanja objavljajo v mednarodnih glasilih, kot je npr. *International Nursing Review*. spodbujanje uredništev, da delujejo v mednarodni sestavi; pomoč avtorjem, katerih materni jezik ni angleščina; pozivanje uredništev, naj ob sestavkih objavljajo izvlečke v angleščini, če njihovo glasilo izhaja v katerem drugem jeziku.

V obdobju, ko zdravstvena nega vse bolj deluje na temelju znanstvenih spoznanj, je nujno odkrivanje učinkovitejših in še boljših načinov njenega izvajanja. Delo na področju zdravstvene nege je treba nenehno evalvirati, raziskovati in ocenjevati.

PREŠERNOVE NAGRADE VISOKE ŠOLE ZA ZDRAVSTVO UNIVERZE V LJUBLJANI ZA RAZISKOVALNO DELO ŠTUDENTOV ZA LETO 2001

6. februarja 2002 smo na Visoki šoli za zdravstvo v Ljubljani proslavili slovenski kulturni praznik 8. februar s ponovno podelitvijo študentskih Prešernovih nagrad za raziskovalno delo.

Do sedaj je bilo na Visoki šoli za zdravstvo v Ljubljani podeljenih 30 študentskih Prešernovih nagrad. Letos se jim je pridružilo še šest izbranih in nagrajenih del.

Prva študentska Prešernova nagrada je bila podeljena že leta 1979 na tedanji Višji šoli za zdravstvene delavce v Ljubljani, torej štiri leta po vključitvi Višje šole za zdravstvene delavce v Univerzo v Ljubljani. Sprva je bila podeljena le ena študentska Prešernova nagrada letno, z leti pa je število nagrajenih del naraščalo. V letu 2000 smo imeli že pet študentskih Prešernovih nagrad, letos pa kar šest, izbranih izmed enajstih predlaganih del.

Naraščanje števila nagrajenih del kaže na vse večje zanimanje študentov za znanstveno raziskovalno delo na Visoki šoli za zdravstvo v Ljubljani. Vedno več je študentov, ki želijo več znanja in raziskovalnega dela, kot ga predpisuje študijski program. Z omogočanjem raziskovalnega dela in vzpodbujanjem študentov bomo lahko dosegli napredek strok, ki se predavajo na Visoki šoli za zdravstvo in s tem uveljavljanje te šole ter njen prehod na fakultetni – univerzitetni študij.

Ta načrtovani prehod na fakultetni – univerzitetni študij zahteva mnogo naporov in žrtev vseh zaposlenih na Visoki šoli za zdravstvo.

Z dograditvijo šole v zadnjih dveh letih smo izboljšali pogoje za pedagoško delo na šoli.

Na obstoječi zgradbi iz leta 1967 smo dogradili četrto nadstropje in s tem pridobili sodobno predavalnico, dva seminarska prostora in kabinete za učitelje. Letos smo dogradili vezni trakt med obstoječo stavbo in bodočo stavbo B, ki pomeni dodatno izboljšanje delovnih pogojev.

Svoje prostore je v veznem traktu pridobila fizioterapija, čitalnica in Raziskovalni inštitut, kjer bodo raziskovalno delo opravljali visokošolski učitelji, zunanji sodelavci ter študenti.

Raziskovalni inštitut Visoke šole za zdravstvo, ki je bil ustanovljen pred tremi leti, bo prostorsko, tehnično in administrativno omogočil boljše in obsežnejše raziskovalno delo na naši šoli. Trenutno imamo financiranih že osem raziskovalnih nalog. Povečanje števila raziskovalnih nalog bo omogočilo lažje pridobivanje akademskih stopenj magistra in doktorja znanosti in s tem bistveno pripomoglo k njenemu prerastu v Fakulteto za zdravstvene vede. Raziskovalno delo, ki bo sedaj lažje potekalo, je nujen pogoj za napredek strokovnih področij, ki jih poučujemo na Visoki šoli za zdravstvo.

Tako bomo tudi lažje pridobivali raziskovalne naloge in se s tem uveljavili na raziskovalnem področju v Sloveniji in tujini.

Letos imamo šest nagrajenih študentskih Prešernovih nalog, in sicer tri s področja zdravstvene nege, dve s pod-

ročja sanitarnega inženirstva in eno s področja zdravstvene nege ginekološko-porodniške smeri – babištva. Vseh šest nalog je na visoki strokovni ravni in praktično usmerjenih, tako da bodo lahko njihovi izsledki uveljavljeni tudi v praksi.

Študentske raziskovalne naloge ne bodo ostale v okviru te predstavitve, temveč bodo objavljene kot članki v strokovni literaturi in s tem širše dostopne.

Z zadovoljstvom ugotavljamo, da so kar tri nagrajena dela z zdravstveno vzgojno vsebino, ki je edinstvena za našo šolo. Tako šola širi znanje in vpliva na zdravstveno stanje prebivalstva v Sloveniji.

Tudi obe raziskovalni nalogi s področja sanitarnega inženirstva sta sodobno in praktično usmerjeni ter uporabni v praksi.

Nazadnje bi želel opozoriti na nagrajeno delo Babiška šola (1954 – 1984), saj bomo prihodnje leto (2003) praznovali 250-letnico od ustanovitve prve babiške šole v Sloveniji, tedaj še pod okriljem avstro-ogrskega cesarstva daljnega leta 1753. Delo predstavlja prehojeno pot, razvoj in uspehe slovenskega babištva, na kar smo Slovenci zelo ponosni.

Ob koncu čestitamo vsem nagrajencem. Želimo jim še nadaljnje uspešno delo v prid razvoja stroke in prenosa ideje raziskovalnega dela na vsa področja zdravstva.

Prešernove nagrade Visoke šole za zdravstvo Univerze v Ljubljani za leto 2001 so prejeli:

Darja Arhar, oddelek za zdravstveno nego, za delo **Vloga patronažne medicinske sestre v zdravstvenovzgojnem programu o varnosti pri predšolskem otroku**, izdelano pod mentorskim vodstvom dr. Olge Šušteršič, viš. pred.

Nagrajeno delo obsega tri sklope: v prvem avtorica umešti svoj problem v kontekst okoliščin, v katerih nastajajo nezgode in nesreče ter zdravstvenih ciljev in strategij SZO na tem področju. V drugem sklopu uporabi avtorica epidemiološke podatke o razširjenosti pojava poškodb in zastrupitev pri otrocih v Sloveniji od leta 1988 do 1996, ki dokazujejo potrebo po intervenciji, tudi patronažne zdravstvene nege. Tretji, najbolj aplikativni del pa je izdelava opisa vloge, načel in korakov patronažne medicinske sestre pri preprečevanju poškodb in zastrupitev. Med pomembne rezultate naloge sodi kontrolni seznam »Poglej in preveri«, ki zajema najpogostejše nevarnosti za otroke v Sloveniji na osnovi epidemiološke slike. Ta kontrolni seznam ima praktično vrednost za patronažne medicinske sestre, da bodo vplivale na izboljšanje varnosti predšolskih otrok s pomočjo kakovostnega zdravstvenonegovega in zdravstvenovzgojnega dela z družinami.

Sanja Bakič, oddelek za zdravstveno nego, za delo **Zastopnost zdravstvenovzgojnih vsebin v učnih načrtih osnovnih šol**, izdelano pod mentorskim vodstvom dr. Silve Hoyer, viš. pred.

Teoretična izhodišča dela se opirajo na Nacionalni program zdravstvenega varstva republike Slovenije ter vlogo izobraževanja, zlasti promocije zdravja v šolah in medicinske sestre kot zdravstvene vzgojiteljice v motiviranju mladih za zdrav način življenja. V skladu z namenom avtorica uporabi metodo analize virov, v tem primeru kurikularnih dokumentov, predmetnikov in učnih načrtov predmetov v osemletki in devetletki, da bi odgovorila na svoje vprašanje: Ali slovenske osnovne šole dajejo otrokom znanje o zdravem življenju? Avtorica ugotovi, da so bile zdravstveno-vzgojne vsebine prisotne že v programih osemletke, da pa so v programih devetletke izraziteje in predvsem bolj sistematično prisotne. Kot problem pa ostaja motiviranost in usposobljenost učiteljev za poučevanje teh vsebin, zato se avtorica zavzema za večjo povezavo med šolo in matičnim šolskim dispanzerjem ter medicinskimi sestrami s tega področja. Oblikuje vrsto predlogov, med drugimi tudi za šolskega koordinatorja za zdravstveno vzgojo ter za evalvacijo zdravstvenovzgojne dejavnosti v šolah. Gre torej za izviren raziskovalni pristop, ki ima tudi aplikativno vrednost.

Gregor Jereb, oddelek za sanitarno inženirstvo, za delo **Ponudba alkohola v neposredni bližini ljubljanskih srednjih šol**, izdelano pod mentorskim vodstvom mag. Kristine Likar, viš. pred.

Delo avtorja Gregorja Jereba sega na občutljivo področje problematike pitja alkohola in alkoholizma med mladimi v Ljubljani. Osrednji del teksta je anketna raziskava na vzorcu 300 dijakov 30 ljubljanskih srednjih šol o pitju alkohola, odnosu mladih do alkohola in ponudbi alkohola v okolici šol. Njegovi rezultati kažejo, da kar dve tretjini dijakov zahaja v gostinske lokale v bližini šol. Poleg tega s pomočjo računalniške tehnike slikovno prikaže lokacijska območja srednjih šol in število gostinskih lokalov v treh krožnih odmikih od šolskih zgradb. Ugotovi, da jih je v okolici 30 obravnavanih šol kar 324. Delo bi bilo lahko osnova za ukrepanje strokovnih institucij za omejitev prodaje alkoholnih pijač mladim.

Brigita Kalčič, oddelek za sanitarno inženirstvo, za delo **Učinkovitost različnih načinov dezinfekcije biološko očiščene farmacevtske odpadne vode**, izdelano pod mentorskim vodstvom mag. Eve Batagelj, viš. pred.

Farmacevtske odpadne vode so specifične odpadne vode, ki se na komunalni čistilni napravi samo pogojno očistijo in jih moramo dodatno čistiti na industrijski čistilni napravi pred izpustom v okolje, tj. vodotok. Odpadne vode iz farmacevtske tovarne v Novem mestu se sicer čistijo na biološki čistilni napravi, vendar se mikrobiološka kvaliteta reke Krke slabša. Zato je avtorica želela preveriti, ali je mogoče z uporabo različnih dezinfekcijskih sredstev pomembno zmanjšati mikrobiološko onesnaženost odpadne vode po čiščenju in s tem zmanjšati obremenitev vodotoka.

Zato je v svojem delu po izčrpnem teoretičnem uvodu predstavila vrsto poskusov, ki jih je izvedla v ta namen ob strokovni pomoči mikrobiološkega laboratorija ZZV Novo mesto in tovarne Krka. Na osnovi temeljito dokumentiranega eksperimentalnega dela, je avtorica določila optimalno koncentracijo in odmere posameznega dezinfekcijskega sredstva ter kontaktni čas, potreben za znižanje mikrobiološke obremenjenosti odpadnih voda na sprejemljivo raven. Njeni rezultati dajejo koristne informacije za nadaljnji razvoj metod za zmanjševanje obremenitev okolja z mikroorganizmi.

Simona Kranjc, oddelek za zdravstveno nego, za delo **Babiška šola (1954 – 1984)**, izdelano pod mentorskim vodstvom prof. dr. Boža Kralja, dr. med. in Mihaele Skoberne, viš. med. ses., spec. supervizije, pred.

Predloženo delo temelji na uporabi zgodovinskih virov in dokumentov. Avtorica je uporabila dokumente, dostopne v Zgodovinskem arhivu Ljubljana, Inštitutu za zgodovino medicine in Srednji zdravstveni šoli v Ljubljani. Delo je vsebinsko zelo dobro organizirano in predstavlja posamezne elemente dela in življenja šole v tridesetletnem obdobju. K temu pripomorejo tudi biografski prikazi posameznih pomembnih oseb v zgodovini babištva v Sloveniji. Delo prispeva k poznavanju zdravstvenega šolanja v državi, hkrati pa ohranja zgodovinska dejstva in predstavlja osnovo za nadaljnje raziskovanje področja.

Klavdija Peternelj, oddelek za zdravstveno nego, za delo **Laično pojmovanje zdravja**, izdelano pod mentorskim vodstvom doc. dr. Majde Pahor.

Avtorica je v prvem, teoretičnem delu svoje naloge, obravnavala različne definicije zdravja, zlasti z vidika razkoraka med laičnim in profesionalnim razumevanjem tega kompleksnega pojava. V empiričnem delu pa avtorica predstavi dva koraka analize laičnega pojmovanja zdravja: najprej vejnato analizo prek 600 pregovorov in rekov o zdravju, nato pa vsebinsko analizo polstrukturiranih intervjujev s šestimi starejšimi informatorkami o laičnem razumevanju zdravja in zdravljenja v preteklosti. Za zdravstveno nego, pa tudi za vse druge zdravstvene stroke, je pomembna ugotovitev, da lahko s poznavanjem in razumevanjem različnih pojmovanj zdravja, ki se lahko zelo razlikujejo od profesionalnega, neposredno koristimo pacientom. V procesu zdravljenja se namreč redko zavemo, da imajo različni pacienti različne predstave, prepričanja in predsodke o zdravju, ki pa jih v stikih z zdravstvenimi delavci redko verbalizirajo in tako lahko ovirajo sodelovanje pri zdravljenju. Avtorica je odprla zelo zanimivo polje razmišljanja o zdravju in pomenu vključevanja le-tega v zdravstveno nego. Pri tem je izbrala in uporabila za raziskovalni problem primerno, za to stopnjo študija nadpovprečno zahtevno metodologijo.

Prof. dr. Božo Kralj, dr. med.,
višji svetnik, dekan

Doc. dr. Majda Pahor, univ. dipl. soc.,
predsednica Odbora za Prešernove nagrade